

tractus impendere, modo facultates illorum eo se extendant, ut destinato tempore solutionem principi, vel reipublicæ præstare possint: interim enim non possunt dici morosi; nam ille, qui habet dilationem a lege, non dicitur esse in mora (5).

(1) *Luc. III, v. 13.*

(2) *P. Franc. Xav. Zech, de ambitu C. IV, Sect. V.*

(3) *L. un. C. de auri publici persecut. l. 1, 2, 3. C. de his quæ ex publico collat. etc.*

(4) *Conf. l. 8. C. Justin. et l. 10. C. Theod. de jure fiscali.*

(5) *Decius l. I. consil. 6.*

§. CCXXXII. Tributa præstantur securitatis obtinendæ causa; ea securitas non tantum personis subditorum, sed etiam bonis, quibus insidiantur iniquorum hominum manus, debita est. Quapropter jus imperantis exigendi tributa, vel providendi bono communi non ita extendi debet, ut omnia bona civium ac dominia absorbeat, vel quovis boni publici prætextu liberæ dispositioni subiciat (1); quasi relicto subditis tenui victu, ac vestitu cetera ad principem pertinerent; id quod fini civitatis, ac divinis humanisque legibus adversatur. De jure igitur imperantis circa privata subditorum bona sic videtur statuendum:

(a) Interest reipublicæ, ut a privatis bona acquirantur legitime, ut tuta conserventur, et si ipsi velint alienare, recte alienentur. Igitur non quivis injustus, vel periculosus ac fraudibus obnoxius bona acquirendi, retinendi vel conservandi modus ferri in civitate potest, recteque feruntur leges de forma ac modo contractuum, successorum, ultimarum voluntatum: prodigiis adimitur administratio bonorum: pupillis, minorennibus, furiosis dantur tutores et curatores etc.

(b) Quatenus bona subditorum secundum leges civitatis acquiruntur, per easdem conservantur, ac defenduntur; eatenus S. Augustinus omnia jure imperatorum possideri dixit (2); agit enim contra donatistas, qui leges imperatorum culpabant, queis possideri bona ab hæreticis interdictum fuerat; *recitemus*, inquit, *leges imperatorum: videamus, si aliquid voluerint ab hæreticis possideri. Si donatistæ alias imperatorum leges probant, quibus per contractus, ac testamenta aliasque vias bona acquiruntur, ac tenentur; necesse ait Augustinus esse, ut et illas probent leges, per quas hæretici ab acquirendis possessionibus excluduntur.*

(c) Si subditorum bona a furibus ac latronibus tuta esse vi legum debeant; potiore jure exigent, ne quid a propriis magistratibus.

judicibus et præfectis periculi et fraudis patiantur. *Erit absurdum, inquit Justinianus (3), si eos quidem, qui in vilibus capiuntur furtis, ipsi torquebunt, (præsides provinciarum) et non primitus quiescunt, donec reddant furta; ipsi autem innoxii manserint in maximis constituti furtis...*

(d) Si quid ex causa necessitatis vel publicæ atque evidentis utilitatis de bonis subditorum disponi ab imperante debeat, id non ægre dabunt subditi imperio eminenti, modo incommodum quoque ac damnum, si fieri possit, uti præensum commodum, dividatur, et commune fiat.

(1) Nihil, inquit *Leyserus*, salutis vel utilitatis publicæ obtentu frequentius, nihil etiam vanius; facillimum quippe reperire aliquid, quod saltem indirecte ad bonum publicum referatur. Vetus hoc sub Domitiano advocatorum artificium fuit; nec temere admittendum. Eadem facilitate fortassis dicas, salutem publicam poscere, ut fundi omnes privatis erepti fisco addicantur. Si hanc potestatem principi tribuis, nil tandem privatis relinquatur. Non sufficit itaque allegare salutem publicam; audiendi sunt subditi, probanda necessitas, causa cognoscenda. *V. L. B. de Kreittmayr animadvers. in Cod. Maximil. P. I, C. II, §. VI, n. 5. et Jus. publ. univ. §. 21.*

(2) *Tract. VI. in C. I. Joan. relat. in c. quo jure. 1. Dist. VIII.*

(3) *Nov. VIII, c. 10.*

CAPUT VIII.

Aliud medium, quod obtinendo civitatis fini necessarium est, consistit in consiliis et ministeriis officialium ejusdem.

ARGUMENTUM.

CCXXXIII. Necessitas consiliariorum et ministrorum in statu civili.

CCXXXIV. Jus imperantis eos deligendi.

CCXXXV. Et constituendi ac conferendi dignitates.

CCXXXVI. Obligatio præferendi digniores.

CCXXXVII. Variæ viæ perveniendi ad munera et dignitates.

CCXXXVIII. Dimissio officialium.

CCXXXIX. Eorum obligationes. Ambitio.

§. CCXXXIII.

STATUS personæ, quo certis negotiis dare operam, eaque obire perfecta obligatione adstringitur, *munus* dicitur, aut officium, utpote quod ex obligatione provenire intelligitur. Officia vel *privata* sunt, ceu tutela, cura-

tela etc., vel *publica*, uti aut privatæ rei, aut publicæ administrationem contingunt. Publicorum officiorum, genus duplex constitui solet: aliud in consiliis dandis, aliud in ministerio exhibendo situm est: Unde et consilarii sunt, et ministri.

(a) Rerum etiam privatarum ad singulos pertinentium, multoque magis civilium varietas, multitudo, gravitas et obscuritas, dein angustia, infirmitas, ac frequens perturbatio humanæ mentis necessitatem consilii et petendi et suggerendi affert. Nemo enim unus omnem scientiam mente complectitur ad gerenda civilia negotia necessariam, neque sat acuminis habet pervidendis et extricandis incertis casibus vel providendis futuris eventibus, neque usu et experientia rerum ita pollet, ut non alii æque in aliis experti rebus ac negotiis ex præteritis constituere de futuris sæpe possint. Ob hunc credo multiplicem usum, maxime dictum fuisse: *ubi non est gubernator, populus corrueat: salus autem, ubi multa consilia* (1). Moyses quidem, etsi omni abundaret scientia Ægyptiorum, Jethronis consilia audit; et sapientissimus regum cor docile efflagitavit a Deo, ne suo pertinaciter adhæreret sensui; et David, cum præ, quam oportet, indulgeret dolori ob necem Absalonis, consilio Joabi paruit; nec fere, ut aliorum obtemperemus dictis, tam necesse est unquam, quam cum ipsi animum dolore, cupiditate, amore vel odio commotum persentiscimus. Non satis caute axioma a Machiavello traditum nonnulli prædicant: *bonum consilium, ex ipsius principis mente ac consilio nasci debere: non contra, prudentiam principis ex bono consilio; si secus fiat, principem bono consilio uti non posse.* Præclare quidem cum populo agitur, cui princeps obtigit, alieni consilii non multum indigus; at enim nunquam posse principem, nisi ex se uno consilium capere, ea certe falsa doctrina, et assentationis plena, et periculosa et Machiavello digna est.

(b) Uti vero unius hominis mens, ita nec unius manus, oculi, et aures gerendis rebus ac negotiis civilibus pares sunt; quare ministris opus est, quo nomine ii vulgo veniunt, quibuscum princeps præcipuam status publici curam communicat; sed quia res diversæ etiam nominibus segregandæ sunt, idcirco consiliariis quodammodo opponuntur ii, qui consilia atque ipsa negotia expediunt. Ministri nempe et administratores negotiorum civilium, quales iudices inferiores et iudiciorum præsides; qui rem ædilitiam, qui politiam civitatis, qui ærarium ac fiscum, qui res ad commercia spectantes, qui rem bellicam aut navalem, qui literariam curant, vel pro negotiis ac iuribus transeuntibus ad aulas exterarum destinantur. *Non bonam rem facis, inquiebat Jethro ad Moysem regendo populo intentum, ultra vires tuas est negotium: solus illud non poteris*

sustinere (2). Triplex negotia expediendi ratio hoc loco indicatur. *Primo* quædam reservantur uni Moysi, nempe gravissima divini cultus officia et communicatio cum Deo, quæ singulari modo fiebat in theocratia populi hebræi: *esto tu populo in his, quæ ad Deum pertinent, ut referas, quæ dicuntur, ad eum, ostendasque populo ceremonias, et ritum colendi.* *Secundo*, alia delegabantur ministris ac iudicibus: *provide viros potentes et timentes Deum... constitue tribunos, centuriones... qui iudicent populum.* *Tertio*, denique alia referenda ante ad Moysem erant, quam expediebantur ab inferioribus: *quidquid majus fuerit, referant ad te: et ipsi minora tantummodo iudicent* (3).

(c) Sæpe fit, ut officia consilarii ac ministri cumulentur, atque uni plura rerum gerendarum capita committantur: sæpe pro negotiis generis unius instituuntur collegia, et dicasteria, ac ne collegiorum ac ministrorum operationes inter se collidantur, ex præsidentibus eorum, aliisque consiliariis ac ministris formatur *supremum consilium status*, quod velut centrum unitatis sit. Hoc modo Darius super satrapas centum viginti constituit principes tres, ut satrapæ illis redderent rationem (4).

(1) *Prov. XI. v. 14.* — (2) *Exod. XVIII. v. 17.*

(3) Consilarii ac ministri Davidis regis enumerantur *II. Reg. VIII. v. 16. et ib. XX. v. 23. I. Paral. XXVII. v. 32.* Officiales Salomonis *III. Reg. IV. v. 2, 6.* In his nominantur, qui a commentariis erant, et hodierno stilo cancellarii censerentur. Jusserat enim Deus, quæ memorabilia contigissent in populo electo, monumentis consignari. *Exod. XVII. v. 14. Conf. II. Reg. VIII. v. 16. Esther. VI. v. 1. I. Esdr. V. v. 7, 17.*

(4) *Dan. VI. v. 1, 2.*

§. CCXXXIV. Ad imperantem civilem plena potestas pertinet adsciscendi consiliarios et ministros, nisi lex fundamentalis ejus arbitrio limites ponat. Nam per consociationem civilem fit unio virium: in hac unione continentur actiones et operæ sociorum: dispensatio et applicatio virium penes summum imperium est. Unde palam fit, huic juri obligationem perfectam subditorum respondere suscipiendi munera, obeundi delata ministeria, ac dandi, si quis interrogetur, consilia. Duo sunt, nec ea levis momenti, hoc loco animadvertenda:

(a) Obligatio imperantis non sine summa circumspectione deligendi consiliarios ac ministros, quorum ingenium ac virtutem exploratam habeat (1): qui usu rerum et experientia polleant (2), quam fere provecior ætas confert (3); constat enim, quantopere

ab officialibus suis circumveniri principes possint (4) : ipsam tamen civitatem non tam vi et armis, quam consilio et patientia regi augerique palam est (5). Cavendum etiam principi, ne cum suo ac communi periculo consiliarios ac ministros offendat (6), multoque etiam magis, ne in suam ac subditorum poenam castigetur a Deo, ipsa cæcitate ac malitia suorum officialium (7).

(b) Ex eadem principis obligatione fini civitatis consulendi per delectum et operam consiliariorum ac ministrorum, perspicitur ejusdem jus ac libera facultas, consilia exquirendi a quocunque, qui in civitate est, et cui civile bonum dignoscitur cordi esse; huic dein imperantis juri eorum, quorum consilium vel opera expetitur, obligatio respondet, uti supra dictum est. Hinc injustæ sunt, ac juribus majestaticis derogant eæ criminationes, quæ in statum ecclesiasticum passim conjiciuntur, quod politicis se negotiis ingerant, quasi aut imperans jure interrogandi, aut ii, qui sub singulari ejus tutela sunt, obligatione respondendi destituerentur: præsertim cum sublimitas sacerdotii usu omnium gentium participes gravissimorum regni negotiorum fecerit illos, qui ea dignitate eminebant. Inter ministros Davidis regis recensetur Sadoc sacerdos; qui idem intererat, cum de successore regni ageretur: *dixit quoque rex David: vocate mihi Sadoc sacerdotem. et Nathan prophetam* (8). Idem in numero ministrorum Salomonis erat: *erat rex Salomon regnans... et hi principes, quos habebat... Sadoc autem et Abiathar sacerdotes... Zabud filius Nathan sacerdos, amicus regis* (6). Similiter de rege Joa dicitur: *fecit Joas rectum coram Domino cunctis diebus, quibus docuit eum Joiada sacerdos* (10). Et quis imperanti abjudicabit, aut invidet potestatem deligendi quempiam, cui gravissima conscientiae negotia majore fiducia aperiat (11)?

(1) Personales qualitates eorum, a quibus in certis negotiis consilia exquirenda non sunt, exprimuntur *Eccli. XXXVII, v. 12. seq.*

(2) *Eccli. XXXIV, v. 9, 10, 11.*

(3) « Iniit consilium rex Roboam cum senioribus... dixerunt ei juvenes. » *III. Reg. XII, v. 6, 10.*

(4) Valde memorabile hac de re extat edictum Artaxerxis regis *Esth. XVI.*

(5) De vastissima Romanorum potentia sic proditum est *I. Mach. VIII, v. 3.* « possederunt omnem locum consilio suo, et patientia. »

(6) Exemplum extat *II. Reg. III, v. 8.*

(7) Paruit Roboam consilio juvenum, « et non acquievit populo, quoniam » aversatus fuerat eum dominus. » *III. Reg. XII, v. 15.* Cum nunciatum esset Davidi, quod et Achitophel esset in conjuratione cum Absalom, sic rogavit ad Dominum: *infatua, quæso Domine, consilium Achitophel. II. Reg. XV, v. 31.* Isaias propheta plagas Ægypti enumerans ait: « stulti principes Taneos, sapientes consilii Pharaonis, dederunt consilium insipientibus... Dominus miscuit in medio ejus spiritum vertiginis, et errare fecerunt Ægyptum in omni opere suo. » *Isa. XIX, v. 11. et seq.*

(8) *III. Reg. I, v. 8, 32, 44.* — (9) *III. Reg. IV, v. 1, 2, 4, 5.*

(10) *IV. Reg. XII, v. 2.*

(11) « Cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoveris observantem » timorem Dei.. qui cum titubaveris in tenebris, condolebit tibi: cor boni consilii statue tecum. » *Eccli. XXXVII, v. 15, 16, 17.* « Anima viri sancti » enunciat aliquando vera, quam septem circumspectores sedentes in excelso ad » speculandum. » *ib. v. 8.* « Multi pacifici sint tibi; et consiliarius sit tibi unus » de mille, » *Eccli. VI, v. 6.* nempe uni præcipue ex millibus delecto ea committe, quæ ad privatas tuas rationes pertinent.

§. CCXXXV. Cum jure dispensandi munera publica connexum est jus conferendi dignitates, eaque determinandi signa externa, per quæ illæ represententur, vel exornentur; qualia sunt tituli, præcedentia, insignia gentilitia aut ordinis mere personalis: eodem referendum est jus decidendi lites de proedria, et suum cuique assignandi gradum: jus instituendi ordines equestres vel togatos ad excitandam æmulationem: denique jus ferendi leges, per quas delinquentium in certis causis notetur fama, eosque dignitate vel nobilitate privandi. Quibus omnibus spectatis imperans, civilium dignitatum fons nuncupatur. Notionum de dignitate analysis sequentibus articulis continetur:

(a) Hominum existimatio et quasi valor ex majore vel minore perfectionis gradu pendet.

(b) Spectato naturali statu et primæva hominum æqualitate, alia est existimatio et fama simplex, alia intensiva (1). Sed hoc loco spectatur civilis et hypothetica hominum æstimatio, quæ in civili statu ex causis supra memoratis oritur.

(c) Is, cui secundum civilem æstimationem major valor tribuitur, præcellere dicitur; ac præcellentia unius præ altero secundum determinatum gradum dignitas nuncupatur.

(d) Unde consequitur, spectata civili æstimatione summam in civitate dignitatem penes imperantem esse; quippe qui summis juribus, et imperio gaudet, cui alii subjicere sese, et cujus præcellentiam seu dignitatem agnoscere tenentur.

(e) Ex hisce principiis et fontibus derivatur origo *juris ceremonialis*; quod fere arbitrariis legibus, pactis, et consuetudine determinatur, nec etiam juri imperandi aut quantitati potestatis commensuratur.

(f) Quia publici officiales exercent jura civili imperio annexa; ideo in dignitate positi censentur; quæ per se tanto major est, quo majora eidem munera demandata sunt, eaque magis animi, quam corporis robore obeuntur.

(1) §. LXXXIV.

§. CCXXXVI. De obligatione digniores præferendi minus dignis in distributione munerum ac dignitatum, parum expedita, sed tamen usus et momenti gravissimi disputatio est. Ejus præcipua capita hæc sunt :

(a) *Dignus* sæpe vocatur quis ea tantum ex causa, quod nullo aperto impedimento per leges inducto afficiatur, quo minus dignitatem vel munus obtinere queat; quin ratio habeatur ejus fructus, aut damni, quod ex ejus administratione verosimiliter in his adjunctis proventurum est.

(b) *Dignior* duplici respectu censetur, vel relate ad muneris aut dignitatis administrationem, ut perinde sit, ac si bono communi *utilior* et quasi opportunior sit: vel relate ad præcedentia ipsius merita et affectiones personales, ob quas præ aliis videtur promovendus. Interest in officiis publicis inter id, quod meri oneris est, cui ferendo certæ qualitates requiruntur, atque id, quod est honoris et emolumentum. Relate ad omnes, dubium non est, quin ejus, qui promovetur, plena, ut ita dicam, virium sufficientia requiratur: ea autem posita in pluribus forte munerum candidatis, aliæ qualitates, vel merita considerari solent. Primum si negligitur, peccatur in justitiam, ut vocant, commutativam; si alterum, in distributivam; fitque *acceptio personarum*, quæ in eo sita est, ut alterum alteri præferendo respiciatur *causa impertinens*, ut vocatur (1).

(c) Electio quidem, quæ fit per suffragia plurium, uti ab aliis promovendi modis distinguitur, per se ac natura sua eo ordinatur, ut eligentes meliori, quo fieri potest, modo secundum judicium suum consulant communi bono. Huc enim prævi tractatus, ac diligens inquisitio in qualitates personæ eligendæ tendunt; ut proin cum jure suffragii obligatio præferendi digniorem connexa videatur. Eadem est ratio concursus; quo habito, nisi præferatur, qui se digniorem exhibuit, injuria stricte tali videtur affici; quia inter eos, qui concursum convocant, et inter concurrentes pactum censetur initum.

(d) Munera ac dignitates, quæ liberæ collationis sunt, generatim dignioribus conferenda esse, dubium non est; secus enim penitus tollitur æmulatio eorum, qui ad publica munera sese præparant, languescit ardor studiorum, ac conatus sese perficiendi. Non tamen negare ausim, supremum dispensatorem munerum ac dignitatum promovere aliquando posse, omissis dignioribus, etiam minus dignum, qui tamen obeundo officio impar non sit; quia penes supremum dispensatorem non modo potestas esse debet bona communia dispensandi ex rigore justitiæ, sed etiam per viam gratiæ, præsertim si qua intervenit causa, quæ generatim in commune bonum redundat.

(e) Illud manifestum, si indignis conferantur munera et dignitates

tum quidem publicæ rei administrationem maxime turbari, bonos torpescere, honestam æmulationem defervere, et a dignis quoque munera negligi.

(1) S. Thomas 2. 2. q. 63. a. 2. ita disserit: « quia personarum acceptio est, cum aliquid personæ attribuitur præter proportionem dignitatis ipsius: considerare oportet, quod dignitas alicujus personæ potest attendi dupliciter: uno modo simpliciter et secundum se; et sic majoris dignitatis est ille, qui magis abundat in spiritualibus gratiæ donis: alio modo per comparisonem ad bonum commune. Contingit quandoque, quod ille, qui est minus sanctus, et minus sciens, potest magis conferre ad bonum commune propter potentiam vel industriam secularem, vel propter aliquid hujusmodi. »

§. CCXXXVII. Variæ perveniendi ad munera ac dignitates viæ passim inventæ sunt, quæ rectæ sint, an secus, in jure publico universali disquiri potest.

(a) Uti jus conferendi ipsa munera imperanti competit, sic ab eodem concedi potest *expectativa*, vel *jus succedendi*, ex quo posteriore candidatus jus perfectum obtinet.

(b) Emtio, vel redemptio officiorum iis forte in locis justa esse potest, ubi tanta est emolumentorum ex gestis muneribus profluentium ubertas, ut ipsa venalitas bono publico non obsit. At ubi annui officialium redditus non pretio pro officiis expenso, sed duræ solum sustentationi respondent, censent auctores, qui publicis de rebus scribunt, omnium sordidorum mercaturæ generum, quæ multa ac varia sunt, nullum sordidius, nullum turpius esse, quam magistratum et honorum mercaturam. Emtores enim istiusmodi jus sibi competere arbitrabuntur, eoque grassandi in subditorum bona, donec datum pretium multiplici cum scenore recuperarint.

(c) Parentum merita justa ratio non sunt promovendi ad officia filios, quibus obeundis pares non sunt; cum imperanti alia deesse ratio non possit, parentum merita in filiis remunerandi sine reipublicæ detrimento; nec vero parentes beneficiorum publicæ rei præstitorum adeo pœnitere credendum est, ut eandem pessumdari a filiis velint, quam ipsi magnis laboribus conservarunt, atque auxerunt. Secus iisdem dici oporteret, quod populus Samueli dixerat: *ecce, tu senuisti; et filii tui non ambulant in viis tuis* (1).

(d) Non multum absimilis est ratio ad honores et officia perveniendi per conjugium ineundum cum vidua, aut filia antecessoris, aut etiam cum alia puella, cui princeps in dotem dedit officium publicum, conferendum ei, qui illam uxorem duxerit. Pietatis speciem id quidem habet; at sæpe dolendum, quod officiorum distributores nesciant pii esse in personam privatam, quin impii sint in totam communitatem. Non enim commune bonum, sed caro et sanguis in consilium vocatur, quando electio in arbitrium fœminæ

conjectur; aut certe libertati matrimonii satis consultum non est, dum sponsus puellæ obtruditur, conciliante non animi affectu, sed honoris et commodorum cupiditate.

(1) *I. Reg. VIII. v. 5.*

§. CCXXXVIII. Hactenus de promotione actum est; nec pauciora aut leviora de dimissione officialium a muneribus publicis observanda sunt.

(a) Si officia non personalia sint, sed hereditaria, nec culpa præsentis officialis legitimo heredi generatim nocere potest. 2. Quando in suscipiendo munere pacta, et stipulationes intercesserunt, uti cum extraneus, non subditus ad gerendum officium publicum evocatus est, tum officialis contra datam fidem, et sine legitima causa dimitti non potest; secus in Germania quidem ad summa imperii tribunalia provocare, et restitutionem, aut aliam compensationem petere, atque etiam impetrare solet. 3. Difficilis etiam fit dimissio, quando officium obtentum est sub onerosa conditione exhibendæ pecuniæ, ineundi matrimonii, dimittendi officium aliud; tum collatio intuitu lucrorum ex officio percipiendorum facta usque ad mortem videtur.

(b) Si de officiis liberaliter concessis sermo est, justæ causæ dimissionis sunt 1. negligentia aut delictum officialis, 2. insufficientia virium ipsius, 3. utilitas publica. Ac dimissio ignominiosa, exauctoratio ac depositio ob gravia delicta, et graves negligentias sine dubio fieri potest, ac sæpe debet, cognita tamen causa, et audito reo. Qui ob morbum, senium etc. citra culpam obeundo officio impar fit, sine inhumanitate abjici non potest, sed aliunde, quantum congruit, sustentari debet.

(c) Ex dimissione officialis, de cujus legitima causa non constat, periclitatur tum fama, et fortuna ipsius officialis, tum ejus, qui ita dimittit.

(d) Ipsa officiorum diversitas spectanda est. Quædam enim negotium mere temporarium respiciunt, quale est officium legati, iudicis delegati, commissarii. Ejusmodi officiales quovis tempore revocari possunt eo fere modo, quo procuratores in privatis causis. Quædam officia non natura sua, sed consuetudine, vel statuto alligata sunt certo tempori. Ab his ante elapsum terminum citra maculam officialis, aut suspicionem delicti, vix removetur officialis; quam nescio, an semper purget illud: *promoveatur, ut amoveatur*. Si concessio per expressam clausulam *ad beneplacitum principis* restricta sit; tum quidem per remotionem contra regulas *justi* non aget princeps; at fieri potest, ut regulas *honesti* violet. Nam istiusmodi beneplacitum naturalibus æqui, et honesti legibus continetur,

nec displicere absque probabili causa potest, quod cum utilitate boni publici ante placuit. Neque vero collatio officiorum in meris gratis numeranda est, more quorundam privilegiorum, quæ ad nutum concedentis auferri posse creduntur. Jugum enim prægrave sunt, cui, si quis humeros supponat, omni benevolentia dignus est; cum Sacramenti religione se adstringat ad gerendam publici boni curam, gravissimosque labores pro eo suscipiendos. Beneficium ejus, qui munus publicum confert, in eo situm est, quod hujus potius, quam alterius personæ dotibus publicum testimonium præbeat; ipsa tamen officii gestio atque administratio oneris potius et beneficii reipublicæ dati, non accepti rationem habet.

(e) Quando officium neque ad beneplacitum, neque sub pactis absque temporis definitione concessum est; tum quidem certum est, officialem nihil proprietatis in eo officio, sed solam administrationem obtinere; neque tamen ejusmodi concessionis eadem ac *precarii* ratio est, ut quidam putant. Nam precarium mere in commodum illius cedit, qui id tenet precario; contrarium in officio obtinet. Deim precarium ad nullum *certum* usum conceditur; in quo differt a commodato; idcirco ad libitum revocabile sit, oportet, ne proprietatem domino semper inutilis sit. At officia natura sua perpetuitatem habent; quia uno remoto alter substituitur. Qui apti sunt gerendis rebus, fere non aliter industriam suam ac fidem oblato muneri accommodare censentur, quam ut absque sua culpa et voluntate non dimittantur. Etsi igitur princeps concedendo officium non se obstringat, ut, si quem dimittat officialem, rationem in foro externo reddere teneatur; pro foro tamen interno non modo honestatem, sed etiam justitiam lædet, et ad compensanda damna tenebitur, si absque justa causa dimissionem decernat, atque hoc modo officialem, qui alias vitæ sustentandæ opportunitates dimisit, non modo officii emolumentis privet, sed etiam ignominia, et labe cujusdam infamiæ aspergat.

§. CCXXXIX. Obligationes officialium tum positivæ, tum negativæ ipsi naturæ officiorum respondent; generalis est lex contra ambitum, quem committere censetur, qui illicitas artes pro consequendis honoribus exercet; quem quidem Romani legislatores multis legibus persecuti sunt. In ipso officii aditu peccant permulti, cum imbecillitatis suæ et ignorantiae, et desidiæ conscii officia captant, quibus obeundis impares sunt, sicque miserrimis conscientiae laqueis ipsi sese implicant. Unde gravissimum est monitum illud: *Noli quærere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates:*

ne forte extimescas faciem potentis, et ponas scandalum in æquitate tua

(1) *Eccli. VII, v. 6.* Ad modum adeundi officia pertinet propositio 28, ab Innocentio P. XI. damnata.

CAPUT IX.

Securitatis et tranquillitatis obtinendæ, conservandæ ac restituendæ nullum præsentius, magisque necessarium remedium est, quam administratio justitiæ.

ARGUMENTUM.

CCXL. Imperans civilis supremus rerum civilium iudex est, et fons jurisdictionis.	CCXLVIII. Jurisdictio criminalis. Notio ac diversitas poenarum.
CCXLI. Judicii notio. Ordo judicarius.	CCXLIX. Ejus subjectum activum est imperans.
CCXLII. Officia actoris et rei.	CCL. Subjectum passivum poenæ, seu delinquens.
CCXLIII. Advocatorum.	CCLI. Objectum poenæ seu delicti.
CCXLIV. Judicis.	CCLII. Proportio poenæ et delicti.
CCXLV. Sententia judicialis.	CCLIII. Circa qualitatem poenæ habetur ratio temporum.
CCXLVI. Remedia contra eandem.	CCLIV. Judicium criminale.
CCXLVII. Justitium.	

§. CCXL.

SECURITAS et tranquillitas vitæ civilis in eo sita est, ut quisque *τὸ* suum integre obtineat, quiete conservet, facile recuperet. *Τὸ* suum cujusque, id est, res et jura non modo a vi externa hostium, sed a proximis et civibus maxime periclitantur; quo enim alter alteri propior est, ita fere cupiditate habendi aliena, invidia, odio citius accenditur; unde fraudes, violentiæ, varique injuriarum genera existunt. Sæpe ipsius causæ anceps definitio est, ut pars utraque jure tueatur, aut postulet, quod sibi deberi putat. In statu naturali, dum quisque in causa sua iudex, juriumque suorum vindex est, jus perfectum cum jure belli, et violentæ persecutionis conjunctum est. Sed istuc jus maximis

incommodis et perturbationibus est obnoxium; tum quod innocens ac læsus, qui meliorem causam habet, non continuo etiam majore vi physica polleat ad persequendas res suas: tum quod homines sui amantes, rerum multarum cupidi, erroribus ac illusionibus imaginationis subjecti ac pertinaces cito sibi jura confingant, quæ re ipsa nulla sunt, et jus obtendant quando injuriam inferunt. Quapropter in statu civili æquabilitas juris contra potentes et iniquos et securitas jurium maxime quæritur; ut adeo ex ipso fine ac notione civitatis penes summum imperium etiam jurisdictio sit, seu potestas dicendi jus, et statuendi æquitatem inter litigantes (1). Nec vero id vel ab una persona physica, vel ab unico collegio fieri potest, spectata amplitudine statuum civilium, quales hac ætate habemus; hinc jurisdictio etiam cum aliis communicanda est, ac constitui necesse est iudices subalternos vel iudicum collegia; jus vero dici in causis dubiis et intricatis nequit, nisi ordine quodam ac via procedatur; idcirco per leges ac consuetudines introducitur ordo judicarius; quæ quidem omnia, cum ex fine civitatis dimanant, penes summum imperium sunt; ut adeo imperans non modo supremus iudex, sed fons omnis jurisdictionis sit. Ex his pendet distincta notio, et probatio sequentium thesium:

(a) Ex fine civitatis manat necessitas, sive obligatio, ac proinde etiam facultas dicendi juris, cui respondet obligatio subditorum ei jurisdictioni sese subjiciendi. Quia vero ea obligatio et facultas ex fine civitatis dimanat, palam est, eam non pertinere, nisi ad causas civiles, quæ ad finem civitatis pertinent, et ad personas subditas. Qui jus dicit, vel in causa ad jurisdictionem non pertinente, vel in personam non subjectam, nihil agit; cum major in dicendo jure defectus esse non possit, quam defectus jurisdictionis; neque eo casu per se ulla obligatio parendi, aut ullus effectus oriri intelligitur; quia ex nihilo nihil fit; quod æque in moralibus, ac physicis valet.

(b) Quia jurisdictio ex fine civitatis profluit, et cum summo imperio cohaeret, idcirco omnis alia judiciaria potestas in civitate, et causis civilibus per se censetur subalterna, ac demandata ab imperante; quod non obstat, quo minus secundum receptam divisionem